

PÖYTÄKIRJA

8.6.2026

IHMISOIKEUSVALTUUSKUNTA

Aihe	Ihmisoikeusvaltuuskunnan (IOV) kokous
Aika	maanantaina 8.6.2026 klo 10.00–13.00
Paikka	Suuren valiokunnan kokoushuone ja Teams
Läsnäolijat	Petman Jarna (pj.), Laajapuro Niina (vpj.), Aalto Juho, Alanne Kaisa, Ali Atik, Arikka Laura, Ervasti Kaijus, Gestrin Christina, Grönfors Janette, Hakonen Kimmo, Hiltunen Rainer, Hirvelä Päivi, Johnson Rasmus, Juho Anu, Jylhä Marja, Kalliomaa-Puha Laura, Kasa Tuija, Laukkanen Janne, Lindroos-Hovinheimo Susanna, Mahlamäki Pirkko, Nissilä Leena, October Martta, Okkonen Laura, Ollus Natalia, Pihamaa Heljä-Tuulia, Rantamäki Petra, Salo Aija, Spolander Mia, Topo Päivi, Vartio Elias
	Lisäksi Ihmisoikeuskeskuksesta paikalla: Hakala Elina (siht.), Ahola Sanna, Siljamäki Simon, Englund Carl, Järnefelt Miro, Leikas Leena, Orkokari Minna.

Kokouksen asialista

1. Kokouksen avaus ja päätösvaltaisuuden toteaminen

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 10.00 ja totesi sen päätösvaltaiseksi.

Toivotettiin tervetulleeksi valtuuskunnan uusi jäsen, apulaisoikeusasiamies Susanna Lindroos-Hovinheimo.

Keskustelu- ja päätösaasiat

2. Teemakeskustelu:

- a) Neljäs kansallinen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelma

Neuvotteleva virkamies Anna Saarela ja erityisasiantuntija Katri Leikas oikeusministeriöstä esittelivät neljättä kansallista perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelmaa sekä sen valmistelua, tavoitteita ja toimeenpanoa. Todettiin, että ohjelman tavoitteena on vahvistaa oikeusvaltion perusrakenteita sekä edistää perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista. Ohjelma perustuu kansainvälisiin ihmisoikeussuosituksiin ja muihin oikeusvaltiota koskeviin arvioihin. Kerrottiin, että ohjelma sisältää kuusi temaattista kokonaisuutta ja sitä jäsentävät kolme läpileikkaavaa näkökulmaa: oikeuksiin pääsyn rakenteet, oikeuksien yhdenvertainen toteutuminen sekä tieto, osaaminen ja seuranta. Todettiin lisäksi, että kyseessä on koko valtioneuvoston yhteinen ohjelma, joka sisältää 55 konkreettista hanketta ilman erillistä hankerahoitusta. Toimeenpanosta julkaistaan väliraportti kesän 2026 aikana.

Valtuuskunnan keskustelussa nousivat esille muun muassa ohjelman suhde muihin kansallisiin strategioihin ja toimintaohjelmiin, kansalaisyhteiskunnan osallistuminen, kansainvälisten ihmisoikeussuosituksen nykyistä vahvempi kytkeminen ohjelmaan sekä ihmisoikeusvaikutusten arvioinnin merkitys. Keskustelussa korostettiin myös tutkimustiedon hyödyntämistä, ohjelmien pitkäjänteisyyttä sekä riittävien resurssien turvaamista ihmisoikeuksien edistämiseksi.

Valtuuskunnan jäsenet kiinnittivät huomiota myös moniperusteisen syrjinnän tunnistamiseen, tiedonkeruun puutteisiin, saavutettavuuteen ja esteettömyyteen sekä kansalaisjärjestöihin kohdistuvien leikkausten vaikutuksiin. Lisäksi keskusteltiin vammaisten henkilöiden oikeussuojan toteutumisesta ja järjestöjen merkittävästä roolista oikeudellisessa neuvonnassa.

b) Työryhmä oikeuslaitoksen riippumattomuuden perustuslaillisista takeista

Korkeimman oikeuden oikeusneuvos ja riippumattomuustyöryhmän varapuheenjohtaja Pasi Pölönen esitteli työryhmän työtä. Työryhmä tarkastelee perustuslain mahdollisia muutostarpeita ja valmistelee ehdotuksia, joilla vahvistetaan oikeuslaitoksen riippumattomuutta. Työssä on kuultu laajasti asiantuntijoita, ja keskeisiä teemoja ovat mm. ylimpien tuomioistuinten kokoonpano, tuomareiden nimitys, virassapysymisoikeus sekä tuomioistuinjärjestelmän rakenteellinen riippumattomuus. Venetsian toimikunta antoi työryhmän esityksistä lausunnon, jossa kiitettiin työn laaja-alaisuutta ja korkeaa laatua. Lausunnossa kannatettiin sitä, että tuomioistuinlaitoksen itsenäisyyttä vahvistetaan perustuslain säännöksiin. Suosituksia annettiin erityisesti tuomareiden nimittämismenettelystä. Esimerkiksi ylimpien tuomioistuinten jäsenten nimittämisen avoimuutta olisi Venetsian toimikunnan mukaan perusteltua lisätä. Yleisenä huomionaan toimikunta totesi myös, että perustuslain 106 §:n (ilmeisen ristiriidan vaatimus annettaessa etusija perustuslain säännökselle) jättäminen työryhmän tarkastelun ulkopuolelle on menetetty mahdollisuus.

Riippumattomuustyöryhmä on jatkotyöstänyt ehdotuksia Venetsian toimikunnan lausunnon perusteella. Syksyllä 2026 järjestetään kuulemisia.

Keskustelussa korostettiin työryhmän työn merkitystä ja ennakoivaa otetta. Todettiin, että oikeuslaitoksen riippumattomuus on Suomessa vahvalla pohjalla, mutta sen turvaamista on perusteltua edelleen vahvistaa. Esiin nousi myös yleisiä oikeusturvaan liittyviä kysymyksiä, kuten menettelyjen sujuvuus ja resurssien riittävyys. Lisäksi keskustelussa tuotiin esille tarve tarkastella oikeusjärjestelmän toimivuutta laajemmin.

3. Työvaliokunnan jäsenten valinta

Ihmisoikeusvaltuuskunta valitsi työvaliokuntaan kaudelle 2026–2028 seuraavat henkilöt: Laura Arikka, Pirkko Mahlamäki, Juho Aalto, Martta October ja Tuija Kasa. Ihmisoikeusvaltuuskunnan varapuheenjohtaja Niina Laajapuro jatkaa työvaliokunnan jäsenenä automaattisesti.

4. Pöytäkirjan (23.3.2026) hyväksyminen (LIITE)

Pöytäkirja hyväksyttiin.

5. Ehdotus syyskuun kokoukseen liittyen

Valtuuskunta hyväksyi esityksen siirtää ilmastonmuutos, biodiversiteetti ja ihmisoikeudet -tietoisku keväälle 2027, jotta aiheesta voidaan järjestää laajempi teemakeskustelu. Todettiin, että syyskuun kokouksessa järjestetään tietoiskun tilalla oikeusasiamiehen esittäytyminen sekä Ihmisoikeuskeskuksen nuorten ohjelman kolmannen kauden esittely.

Tiedotusasiat ja viestintä

6. Seurannan ajankohtaisia - kv. raportoinnit, kantelu- ja valitusratkaisut (LIITE)

Kooste seurannan ajankohtaisista jaettiin valtuuskunnalle kokousmateriaalin yhteydessä.

7. Jaostojen ajankohtaisia

- o Vammaisten ihmisoikeuskomitea VIOK kokoontuu seuraavan kerran 9.6.2026 ja keskustelee vammaisvaikutusten arvioinnista ja tarkistuslistasta lainsäädäntötyössä.
- o Ikääntyneiden oikeuksien jaoston edellisessä kokouksessa käsiteltiin ikääntyneiden oikeuksien sopimukseen liittyvää YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toimiston tietopyyntöä.
- o Työvaliokunnan pöytäkirja (25.5.2026) jaettiin valtuuskunnalle kokousmateriaalin yhteydessä.

8. IOK:n ajankohtaisia

Puheenjohtaja kertoi Ihmisoikeuskeskukseen kohdistuvista lisäsäästöistä.

9. IOV:n jäsenten ajankohtaisia

Todettiin, että jäsenten ajankohtaiset asiat toimitetaan valtuuskunnalle kokouksen jälkeen.

Muut asiat

10. Muut asiat

Apulaisoikeusasiamies Susanna Lindroos-Hovinheimo esittäytyi.

11. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 12.41.